

Snemmtæk íhlutun í málþroska og læsi í leikskólum Þróunarverkefni Vorráðstefna Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins

Framtíðin er núna. Snemmtæk íhlutun barna með þroskafrávik. Hilton Reykjavík Nordica

” Megináhersla við gerð þessarar bókar er að hjálpa ungum börnum með málþroskafrávik með því að byrja nógu snemma með markvissa íhlutun. Þannig er hægt að draga úr þeim afleiðingum sem alvarleg málþroskafrávik geta haft á hegðun, líðan og nám barnsins. Öll börn eiga að hafa sömu tækifæri til þess að fá kennslu og íhlutun við hæfi.

Ásthildur Bj. Snorradóttir
talmeinafræðingur

Sigurður Sigurjónsson
sérkennslafræðingur

Margrét Póra Jónsdóttir
leikskólakennari

Anney Ágústadóttir
leikskólakennari

Berglós Ólafsdóttir
talmeinafræðingur

SNEMMTÆK ÍHLUTUN Í MÁLÖRVUN TVEGGJA TIL ÞRIGGJA ÁRA BARNNA

SNEMMTÆK ÍHLUTUN Í MÁLÖRVUN TVEGGJA TIL ÞRIGGJA ÁRA BARNA

Er búið að:	
	✓
Fara yfir bakgrunnsupplýsingar frá foreldrum?	
Fylla út gátlista til frumkönnunar varðandi málskilning, máltjáningar, leik og boðskipti?	
Fara með barnið í 2 ½ árs skoðun Heilsugæslunnar?	
Fá bréf varðandi niðurstöður 2 ½ árs skoðun Heilsugæslunnar?	
Gera foreldrum grein fyrir grunsemdum um stöðu barnsins hvað varðar mál, tal og boðskipti?	
Fá leyfi foreldra til þess að leggja fyrir viðeigandi athugunarlista/gátlista?	
Leggja fyrir viðeigandi athugunarlista/gátlista?	
Fara yfir niðurstöður athugunarlista/gátlista með foreldrum? (skrifleg skil)	
Fá skriflegt leyfi frá foreldrum fyrir ítarlegri greiningu hjá sérfræðipjónustu?	
Útbúa skilgreinda málörvunaráætlun út frá þörfum barnsins?	
Veita foreldrum fræðslu?	
Skrá hvað er gert í málörvunartímum?	
Senda verkefni heim?	
Meta árangur?	

Snemmtæk íhlutun - af hverju ?

Fyrstu sex árin í lífi barns er hægt að hafa mikil óbein áhrif á starfsemi heilans þar sem starfsemi hans er á þessu tímabili mjög sveigjanleg og ósérhæfðari en síðar verður (Weitzman og Greenberg;2002;Tryggvi Sigurðsson, 2007).

Hugmyndafræði snemmtæktrar íhlutunar gengur út á það að byrja nógu snemma með markvissa þjálfun eða kennslu til að draga úr námserfiðleikum eða jafnvel koma í veg fyrir þá.

Hægt að greina jákvæð áhrif þjálfunar á virkni heilastöðva með rétttri örvun

Fölsk öryggiskennd. Málörvun þarf að vera skilgreind út frá mati á málþroska, vali á viðeigandi málörvunarefni, réttum málþáttum og mati á árangri

Greining án íhlutunar skilar takmörkuðum árangri

Mikilvægt að vinna í anda lærdómsamfélagsins. Sameiginleg ábyrgð – nýting á þekkingu

Fræðsla - mannauðurinn virkjaður - **samstarf**

Verkfæri til að skapa árangur

Foreldrar virkjaðir til samstarfs. Mat á árangri

Samstarf fagstétta

Læsisstefna – heildstæð skólastefna

Hugmyndafræði

- Seinkun í leikþroska og orðaforða getur verið fyrsta vísbending um lestrarerfiðleika. Þau börn sem hafa góðan orðaforða hafa forskot þegar kemur að lestrarferlinu, vegna þess að þau hafa fleiri orðmyndir. Það skiptir einnig miklu máli að þekkja og vinna markvisst með aðra undirstöðupætti fyrir lestur sbr. hljóðkerfisvitund, málskilning, bókstafi/hljóð og lesfimi.
- Í verkefninu er fjallað sérstaklega um þessa þætti og hvernig má finna börn sem eru í áhættu og beita hagnýtum aðferðum snemmtækrar íhlutunar. Þetta þýðir að því fyrr sem málþroskafrávik eru greind og skilgreind er hægt að draga úr, eða jafnvel koma í veg fyrir námserfiðleika síðar á lífsleiðinni

Helstu verkþættir

- Umræða og kynning á verkáætlun – verkferlar - **fræðsla**
- Samstarf við heilsugæslu
- Móttökuáætlun fyrir börn sem eru tvítyngd/fjöltyngd
- Prófanir í leikskóla – þróun í málþroska
- Flokkun á málörvunarefni – kennsluaðferðir
- Íhlutun í málörvun og læsi – vinna í gegnum leikaðstæður
- Uppbygging málörvunarhópa, einstaklingsþjálfun
- Speglnun á málörvunarstundum (eldri börn – yngri börn)
- Sýnikennsla í málörvun. Samstarf fagstétta
- Skráning og mat á árangri
- Samstarf við sérfræðinga og foreldra. Fræðsla og heimavinna
- Samstarf við dagforeldra, starfsfólk bókasafns og hvernig er hægt að virkja samfélagið til að taka þátt
- Handbók leikskólans. Sérstaða hvers leikskóla skýr

Lestur byggir á góðum málproska

Undirbúningur lestrarnáms hefst mjög snemma á æviskeiði barnsins. Barnið byrjar að undirbúa lestur um leið og það byrjar að hjala og mynda fyrstu hljóð, hljóðakeðjur

Hljóð og hljóðakeðjur þróast síðan í það að barnið lærir að mynda merkingarbær orð og setningar

Unnið með þættina út frá skólastigum

Skólastig	Leikskóli	Grunnskóli
Orðaforði	Markviss þjálfun orðaforða	Markviss þjálfun orðaforða
Lesskilningur	Málörvun þjálfun hlustunarskilnings	Málörvun þjálfun hlustunar- og lesskilnings
Hljóðkerfis- og hljóðavitund	Markviss þjálfun hljóðkerfis- og hljóðavitundar með bókstafi sýnilega	Markviss þjálfun hljóðavitundar
Umskráning	Hljóðræn umskráning Læra heiti og hljóð bókstafa Umskráning í lestri / tengja saman hljóð	Umskráning í lestri og ritun
Lesfimi	Unnið með nefnuhraða...	Unnið með nákvæmni, sjálfvirkni og hrynræna þætti

Afleiðingar málproskafrávika

Málproski er undirstaða læsis og alls náms.

Fylgni á milli mælinga á málproska við tveggja og þriggja ára aldur og mælinga á málproska við níu og sextán ára aldur.

Mattheusar áhrif: Börn dragast sífelld meira aftur úr jafnöldrum.

Málproskafrávik skapa erfiðleika við lestur, ritun og textagerð, sem síðar geta leitt til námserfiðleika, félagslegrar einangrunar og hegðunarerfiðleika.

Matthew Effect in Reading

Niðurstöður lestrarrannsókna

Árangursrík lestrarkennsla þarf að ýta undir fimm þætti:

Orðaforða

Tengsl stafs og hljóðs (umskráning)

Lesskilning (byggir á málskilningi)

Hljóðkerfisvitund

Lesfimi

(National Reading Panel, 2000; Sigrún V. Heimisdóttir og Vin Þorsteinsdóttir, 2009)

Skimunarpróf í fyrsta bekk – Leið til læsis

Höfundar

Ethi þessa heftis er TRÚNAÐARFÁMÁL

Lesskimun

Lesferill – Lesskimun fyrir 1. bekk grunnskóla

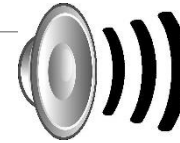

Nafn barns _____
 Bekkur _____
 Fæddur) Ár: _____ Mán: _____ Dags: _____

Myndir: Freyða Klejvadóttir • Umfarir, Nóran og myndir: Kristín Jóna Þorvaldadóttir

Þemur: Torkell
 Heiða Ólafursson
 Aðalvíkur Eiríkur Snorrason
 Eiríkur Ólafsson
 Ólafur Ólafsson
 Jóhanna Elva Ólafsson

MENNTAMÁLSTOFNUN ÍSKÓLI ÍSLANDS

Hljóðskrá: Upplstur á
fyrirmælum

Lesferill – Lesskimun fyrir 1. bekk grunnskóla
 Leiðbeiningar um fyrirlögn

MENNTAMÁLSTOFNUN ÍSKÓLI ÍSLANDS

Lesferill Bakgrunnsupplýsingar vegna lestrarndá
 Gæðlisti lagður fyrir foreldra/forráðumenn við upphaf skólagöngu
 Aðilar: Eiríkur Snorrason og Eiríkur Ólafsson

Nemandi: _____ Skóli: _____
 Kl.: _____ Foreldri/forráðumáður sem er fylgir eftir gáttastóm: _____
 Umjónarkennari barnsins: _____ Bekkur: _____ Dags: _____
 Greiningar sem barnið hefur farið í: _____

Hér eru staðfestingar sem tengjast málþroska barnsins. Merktu við hvort þú veist eitthvað um barnið þitt:	Já	Nei	Ve
Þryggt sést að sála			
Skilur ekki fólkni fyrirmæli/angar setningar			
Er óskýrt í samfelldu tali			
Á eftir með að fara með og vísar			
Gættir mik að beygingarvillum í málþjálfun			
Frisögð er mjög óskýrleg			
Bekkur er enn í þessu bókaári			
Hefur barnið áttunga á bókunum			
Á erfðileikum með framboði eða sem innihalda samhljóðaklassa (sveigir í d. ferðir) í stöð ferðir			

Hér á eftir eru spurningar varðandi bakgrunn barnsins. Merktu við rétt svar:

Er barnið víslegt/jafnvægt (talar flútt en eitt tungumál)?	Já	Nei	Ve
Hafa foreldrar eða yfirmenn átt í lestrarerfðileikum?			
Hefur barnið þróað málþroskafræðing?			
Kom úr með námi eða mjög stóku ferri á HLEJOM 2 (Göngu- og málþroskafræðingur) þegar athugið var lögð fyrir síð. hant?			
Er saga sýn þróaðar eymabólgu hjá barninu?			
Hefur barnið þróað með þessum kerfinum?			
Hefur barnið þróað með þessum kerfinum?			

Annar sem þú vilt taka fram:

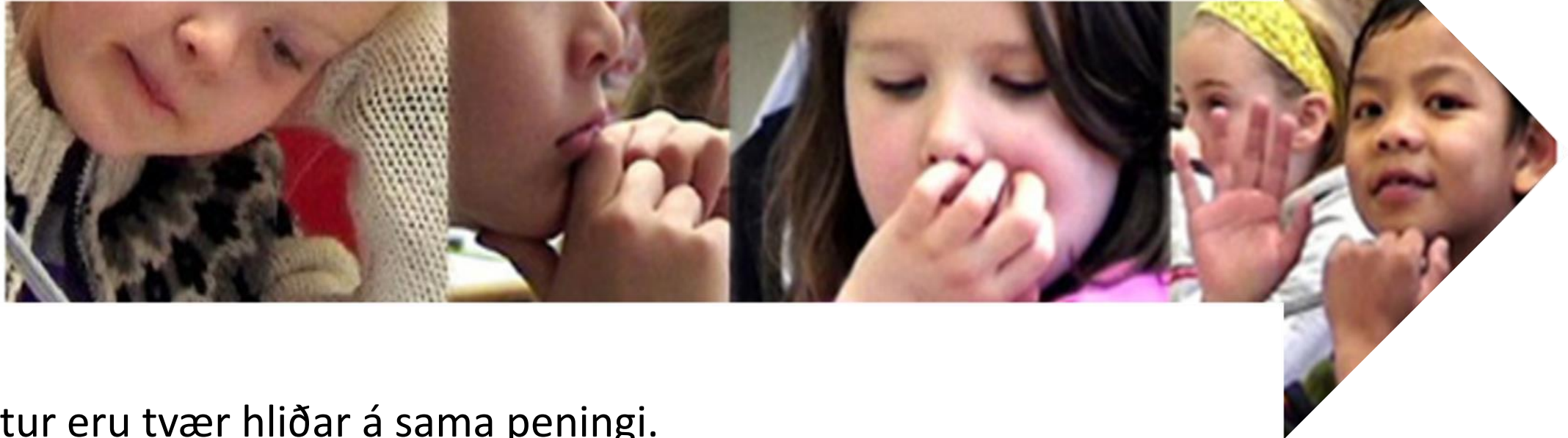
Leið til læsis
 Lesskimun fyrir fyrsta bekk grunnskóla

Handbók

Lestrarfærni - lykill að lífsgæðum

Finna þarf hvar á læsis-línunni nemendur eru staddir á og mæta þeim þar. Þannig næst bestur árangur.

En hvernig förum við að því?

Mál og lestur eru tvær hliðar á sama peningi.

Það þarf þ.a.l. að vinna með alla málþætti eftir þörfum ef að fram koma frávík

Samstarf við heilsugæslu-skimanir

PEDS (Parents Evaluation of Developmental Status)

Mat foreldra á þroska barna : Tíu atriða spurningalisti um almenna þroskaframvindu . *PEDS* byggir á viðamiklum rannóknum sem sýnir að það er há fylgni á milli áhyggna foreldra á þroska barna og raunverulegan vanda . Hægt er að nota *PEDS* við reglubundið eftirlit frá fæðingu til átta ára. Athugunin samanstendur af: *PEDS* matsblaði foreldra, stigablaði/túlkunarblaði, Leiðbeiningarhefti um framkvæmd og stigagjöf, handbók (á ensku)

BRIGANCE þroskaskimunarprófið

Hefur verið þýtt og staðfært fyrir 2;6-2;11 ára gömul börn og 4;0-4;11 ára gömul börn . Það skimar eftir frávikum í þroska barna. Prófið skiptist í þrjú svið: Skólafærni/forskólafærni, samskiptafærni og hreyfifærni. Það skiptist í ellefu prófþætti sem gefa eina heildartölu: Prófið metur fín- og grófhreyfingar, málnotkun, orðaforða/málskilning, forlestrarfærni, magnhugtök og þekkingu á persónulegum högum. Prófið samanstendur af: Handbók (á ensku), prófbókum, skráningarblöðum, fylgihlutum (kubbakassa, vaxlit/trélit)

Skrifleg skil frá heilsugæslu - Útbúa eyðublað með niðurstöðum

Prófanir í leikskóla

Orðaskil-málþroskapróf (Elín Þ. Þórðardóttir). Orðaforðagátlisti fyrir eins og hálf til þriggja ára börn. Metur orðaforða barna ásamt beyginga og setningagerð

Hljóm-2 (Ingibjörg Símonardóttir, Jóhanna Einarsdóttir og Amalía Björnsdóttir). Próf í leikjaformi, sem að kannar hljóðkerfisvitund elstu barnanna í leikskólanum

Íslenski þroskalistinn (Einar Guðmundsson og Sigurður J. Grétarsson) Þroskalisti ætlaður þriggja til sex ára börnum. Metur getu á mál-og hreyfisviði

Íslenski smábarnalistinn (Einar Guðmundsson og Sigurður J. Grétarsson). Metur hreyfiþroska og sjálfsbjörg ungbarna á aldrinum 15-38 mánaða

EFI-2. Málþroskaskimun fyrir börn á fjórða ári. Elmar Þórðarson, Friðrik R. Guðmundsson og Ingibjörg Símonardóttir

TOLD-2P-málþroskapróf (Phyllis L. Newcomer og Donald Hammill. Íslensk staðfærsla: Ingibjörg Símonardóttir, Einar Guðmundsson, Sigurgrímur Skúlason og Sigríður Pétursdóttir. Prófið metur málskilning og máltjáningu 4;0-8;11 ára barna)

TRAS skráning á málþroska ungra barna (Björk Alfreðsdóttir, Hólmfríður Árnadóttir, Hrafnhildur Karlsdóttir, Ingibjörg Símonardóttir og Margrét Tryggvadóttir)

Hugmynd að vinnu út frá *Orðaskil- Orðaforðagátlista* fyrir þriggja ára gamalt barm

Fólk, staðir, leikir, rútína	Nafnorð	Sagnorð	Lýsingarorð, fornöfn, flt	Smáorð, setningar
<ul style="list-style-type: none"> • fjölskylda/vinir • leikskóli/nöfn • nemendur og starfsmenn skóla • heilsa, kveðja • byrja, búinn • takk fyrir daginn • syngja • má ég fá • viltu leika • hjálpa 	<ul style="list-style-type: none"> • föt • líkaminn • matur • Leikföng • dýr • farartæki • staðir • húsgögn • algengir hlutir • búsáhöld • áhugamál 	<p>Aðstæður</p> <ul style="list-style-type: none"> • matarborð • leikaðstæður • fataklefi • útivera • baðherbergi • búðarferð <p>Einföld fyrirmæli</p> <ul style="list-style-type: none"> • sitja • horfa • hlusta • bíða • Gera til skiptis • muna 	<ul style="list-style-type: none"> • líðan • þarfir • tilfinningar • andstæður • litir • stærðarhugtök • einn/margir <p>Fornöfn</p> <ul style="list-style-type: none"> • ég, þú, við • hann, hún, við • mitt. minn, mín • hans, hennar 	<p>samtengingar</p> <ul style="list-style-type: none"> • og • eða • _að <p>Eintala/fleirtala</p> <ul style="list-style-type: none"> • sokkur-sokkar • bolti-boltar <p>Afstöðuhugtök</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uppi á • Undir <p><u>atviksorð</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • strax, ekki • eins <p><u>spurnarorð</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • hvað, hver • hvar

Boðskiptareglur Bínu

Undirstöðupættir fyrir boðskipti

Bína lærir að sitja

Bína lærir að passa hendur

Bína lærir að hlusta

Bína lærir að bíða

Bína lærir að gera til skiptis

Bína lærir að muna

Með kveðju,
Ásthildur Bj. Snorradóttir, talmeinafræðingur
Bjarni Þór Bjarnason, myndlistamaður

Að búa til skipulag – málörvun Leiðsögn talmeinafræðings

Stýritáknin hennar Bínu

- Sitja, passa hendur, hlusta, horfa, tala, bíða, gera til skiptis, muna

Skipulag: verkefni, röð, val, umbun - Markmið

- Fyrst – svo – síðan. Sjónrænar vísbendingar: Hlusta, spila/leika, bók, muna

Athafnir, tilfinningar, líðan, nám

- Tala um tilfinningar. Hjálpa barninu að fá innsæi inn í eigin vanda.

Barnið veit hvenær tíminn byrjar og endar

- Heilsa og kveðja
- Fara yfir skipulagið
- Rifja upp hvað var gert/endureknig (byrja, búinn)
- **Læra heima: Ráðgjöf/samskipti við foreldra**

Uppbygging málörvunarstunda – Leikskólinn Álfaberg

Málörvunarstund

Upphaf

Fara yfir boðskiptareglur Bínu.

Verkefni

1. Hljóðkerfisvitund spil.
2. Afstöðuhugtök.
3. Andstæður í spjaldtölvu.

Að lokum

Tengjumst og þökkum fyrir stundina

Málörvunarstund

Dæmi um matslista – leikskólinn Bjarkalundur

Eðlilegur málproski 9-12 mánaða Nafn og dags: _____

Málkilningur	Getur	Getur ekki
Lærir ný orð		
Hlustar þegar er talað við það		
Réttir hlut samkvæmt beiðni		
Horfir á fólk sem segir nafn barnsins		
Horfir á hluti þegar þeir eru nefndir		
Tekur þátt í leikjum sem byggja á talmáli (t.d syngja með látbragði)		
Byrja að fara eftir einföldum fyrirætlum		
Þekkir nokkra líkamshluta		

Persónur	Notar	Notar ekki	Líkaminn	Notar	Notar ekki
Ég			Höfuð		
Þú			Auga		
Þið			Nef		
Við			Munnur		
Mínn			Eyra		
Þinn			Enni		
Hans			Haka		
Hennar			Tennur		
Hún			Tunga		
Hann			Kinn		
Mamma			Varir		
Pabbi			Háls		
Afi			Magi		
Amma			Bak		
Systir			Hendur		
Bróðir			Fingur		
Frænka			Þumalfingur		
Frændi			Litlifingur		

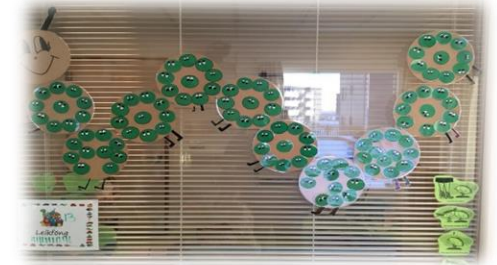
Skólafærni

SMT skólafærni

- Elísa R. Ingólfssdóttir ráðgjafi stýrði innleiðingu

Boðskiptareglur Bínu

- Voru sex talsins en við bættum tveimur við

Um verkefnið

Ásthildur Bj. Snorradóttir talmeinafræðingur er leiðbeinandi og tengiliður verkefnisins

Leikskólarnir sem taka þátt:

- Barnaból á Skagaströnd
- Barnabær á Blönduósi
- Ásgarður á Hvammstanga
- Vallaból á Húnavöllum
- Lækjarbrekka á Hólmanvík

Grunnskólar á svæðinu munu einnig taka virkan þátt

Markmið verkefnisins er að samræma verkferla og vinnu tengda málörvun ungra barna og er áhersla lögð á snemmtæka íhlutun.

Lykillinn að árangri fellst í

- Fleiri skimunum í leikskóla
- Snemmtækri íhlutun
- Góðu samstarfi heimilis, skóla og heilsugæslu

Snemmtæk íhlutun

Rannsóknir sýna að með snemmtækri íhlutun er hægt að draga úr námserfiðleikum síðar meir.

Brugðist er við um leið og rökstuddur grunur vaknar um málþroskafrávik hjá ungum börnum

Best er að skima fyrir frávikum og vinna markvisst með niðurstöðurnar.

Leikskólar eru í lykilhlutverki í þessari vinnu.

Gott samstarf heimilis og skóla er stór og mikilvægur þáttur.

Barnaból sækir sérfræðipjónustu til Félags og skólaþjónustu A-Hún.

Málþroski

Börn með frávik í máli geta átt erfitt með að:

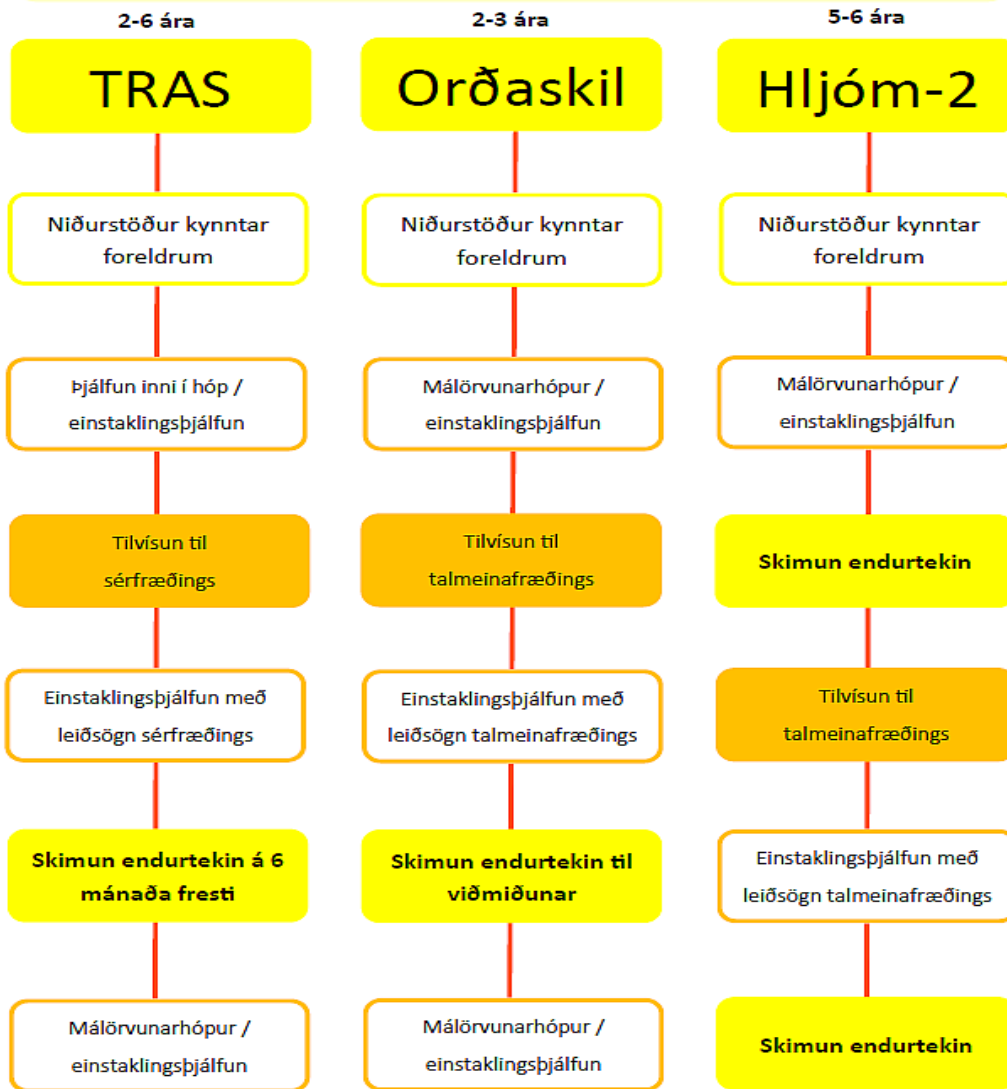
- Hlusta á aðra og halda athygli
- Tengjast öðru fólki
- Skilja það sem sagt er við þau
- Læra og nota ný orð
- Tengja tvö orð eða fleiri í setningar
- Taka þátt í samræðum

Hvernig er hægt að efla málþroska?

- Hlusta og tala við börnin
- Syngja og kenna þeim rím, vísur og þulur
- Hvetja þau til að segja frá atburðum og sögum
- Lesa fyrir þau bækur
- Ræða og útskýra lesefni
- Spyrja börnin spurninga
- Láta þau giska á framhald sögu

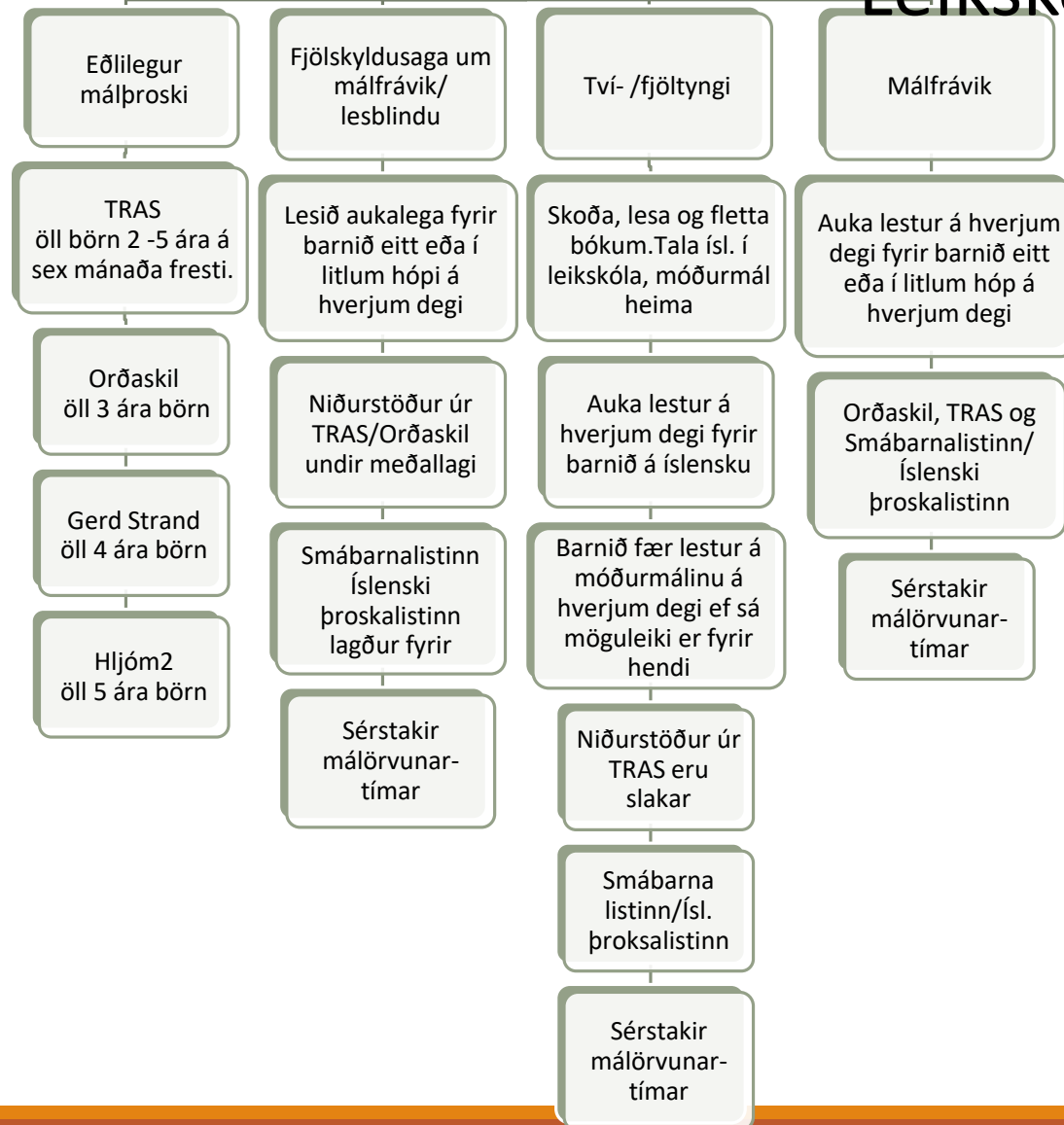
Verkferlar skimana

Viðbrögð við þjálfunarpörf

Móttökuviðtal

Leikskólinn Norðurberg

SAMLEIKUR/ FÉLAGSFÆRNI

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Hetur barnið áhuga á að leika sér við aðra? (Dæmi: huldin)
 2. Sækest barnið eftir því að hjálpa til við ýmis störf?
 3. Á barnið frumkvæði að jákvæðum samskiptum?

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Getur barnið fylgt reglum í leik sem fullorðinn stýrir?
 2. Tekur barnið því að ónna börn sjví því áhuga sem það er sjálft upptekið af?
 3. Getur barnið tekið leiðbeiningum með því að herma eftir öðrum?

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Getur barnið tekið þátt í samleik í jafn langan tíma og jafnaldrar (20 - 30 mín.)?
 2. Tekur barnið þátt í hlutverkaleik?
 3. Fylgir barnið fátæglegum leikreglum?

TJÁSKIPTI/SAMSKIPTI

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Lætur barnið að fyma bragði í ljós þörf fyrir að tjá sig? (Dæmi: með svipþingum, lífragði, orðum.)
 2. Tjái barnið sig með orðum við aðra að elgin frumkvæði?
 3. Getur barnið haldið uppi samræðum, stutta stund í einu (s.m.k. 3 mín.)?

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Notar barnið málið í eðlilegu samhengi við það sem er að gerast?
 2. Getur barnið haldið uppi samræðum í dálitla stund (s.m.k. 3-4 mín.)?
 3. Getur barnið tjáð óskir sínar, tilfinningar og þarfir með orðum?

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Er ákvæðið samhengi í frásögnum barnsins?
 2. Getur barnið tjáð sig skiljanlega og tekið svörum viðmælanda?
 3. Getur barnið farið með stuttar vísur/gátur?

ATHYGLI / EINBEITING

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Getur barnið beint athygli að ákveðnu verkefni? (Dæmi: púsa, mála, kúba.)
 2. Getur barnið haldið athygli við verkefni í dálitla stund (s.m.k. 3 mín.)?
 3. Finnst barninu gaman að láta lesa fyrir sig?

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Getur barnið haldið sig við sjálfvalið verkefni.
 2. Getur barnið setið kyrrt á sínum stað ef til þess er ætlast?
 3. Getur barnið beðið eftir að röðin komi að því án þess að missa athyglina?

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Getur barnið haldið athygli við verkefni í lengri tíma (s.m.k. 20 - 30 mín.)?
 2. Getur barnið leikið sér án þess að trulla aðra?
 3. Tekur barnið þátt í frjálsum leik líkt og jafnaldrar?

MÁLSKILNINGUR

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Getur barnið bent á algenga hluti? (Dæmi: Stí, okka, hula, stól, hús o.á.)
 2. Fylgir barnið einföldum fyrirmælum? (Dæmi: Settu kubbinn í kassann. Láttu boltinn á borfið.)
 3. Getur barnið fundið réttan hlut þegar sagnorð eru notuð í fyrirmælum? (Dæmi: Sjúdu mér það sem við klum með. Úr hveju drukkum við?)

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Getur barnið flokkað hluti eftir yfirhugtökum? (Dæmi: Stí, leikfang, maður, dýr.)
 2. Skilur barnið setningar sem innihalda forsetningar? (Dæmi: Settu bílin undir stölinn. Settu kubbinn upp á borð.)
 3. Þekkir barnið minnst þrjú til fjögur litahetti?

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Skilur barnið stigbreytingu lýsingarorða? (Hér er átt við hvort barnið átt sig á orðum yfir samanturð s.s. stór, minni, stærstur.)
 2. Skilur barnið málsgrönar með notkun í aukasetningu? (Sjá handbók.)
 3. Getur barnið útskýrt orð yfir algenga hluti? (Hvað er bók? Hvað er litur?)

MÁLVIÐUND

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Sýnir barnið áhuga þegar þú skoðir saman myndabækur?
 2. Tekur barnið þátt í leikjum með rím og stuttar þular?
 3. Tekur barnið þátt í söngstundum?

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Man barnið rímlíki og söngva sem oft er farið í?
 2. Tekur barnið þátt í að ríma?
 3. Getur barnið með hjálp mynda greint mun á líkum orðum?

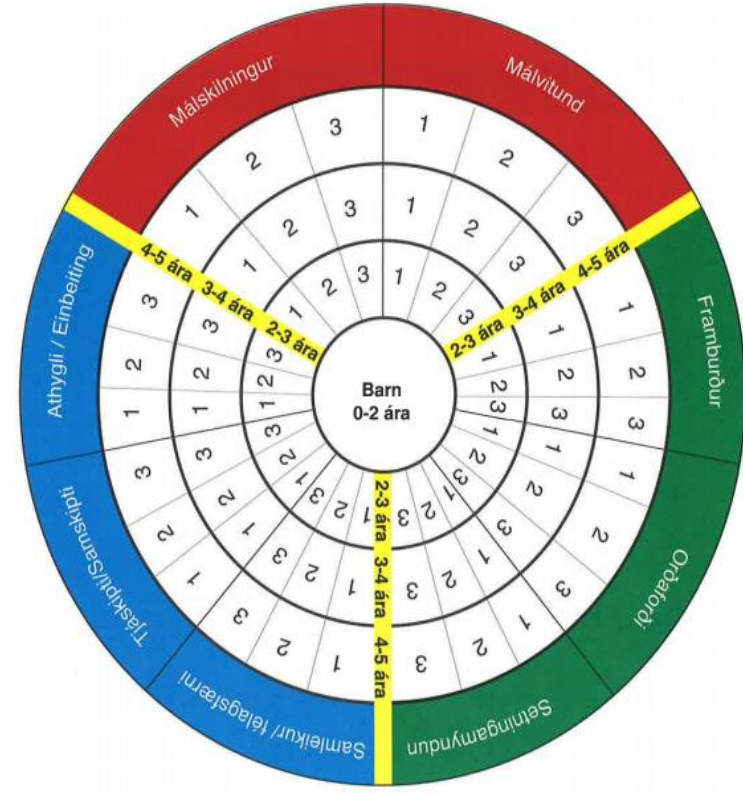
- Aldur 4 – 5 ár**
1. Kann barnið að ríma?
 2. Getur barnið aðgreint fyrsta hljóðið í orðum?
 3. Getur barnið skrifað nafnið/gælunafnið sitt?

FRAMBURÐUR

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Er tilbúlega auðvelt að skilja barnið?
 2. Getur barnið borið fram orð með /m/, /n/, /l/, /s/, /d/, /v/
 3. Ber barnið orð yfirleitt skýrt fram?

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Getur barnið borið fram /k/, /g/ rétt í orðum? (Dæmi: kodd, kaka, gott, egg.)
 2. Notar barnið /s/, /f/, og /v/ rétt fremst í orðum? (Dæmi: só, feni, vinur.)
 3. Getur barnið borið fram öll atkvæði í þrjúggja atkvæða orðum? (Dæmi: löggjafi, litabók, almátt.)

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Getur barnið borið rétt fram samhljóðaklassa í orðum? (Dæmi: þín, kúka, veski, brú, hluga.)
 2. Ber barnið /s/ hljóðið rétt fram?
 3. Ber barnið /r/ hljóðið rétt fram?

ORÐAFORDI

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Notar barnið algeng orð yfir hluti? (Dæmi: bíll, okka, hula, stól.)
 2. Notar barnið algeng sagnorð? (Dæmi: maða, dotta, setu, taka.)
 3. Notar barnið forsnafn þegar það talar um sjálft sig? (Dæmi: ég, mig, mitt, mín.)

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Notar barnið nafnorð í fleirtölu? (Dæmi: bíll bílar, stelpa stelpur.)
 2. Notar barnið spurnarorð? (Dæmi: Hvar, hver, hvað.)
 3. Notar barnið þátíu sagna? (Dæmi: borða - borðað, keyra - keyrði.)

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Notar barnið litahetti með nafnorðum? (Dæmi: rauður bíll, gull hús.)
 2. Er barnið farið að nota yfirhugtök í töluðu máli? (Dæmi: húsdýr, úrði, maður.)
 3. Notar barnið orð yfir form, stærð og fjölda? (Dæmi: hringur, stórt, lítið, heilt, margt.)

SETNINGAMYNDUN

- Aldur 2 – 3 ár**
1. Notar barnið tveggja til þrjúggja orða setningar (yðingar)? (Dæmi: Mamma koma til! Mamma.)
 2. Er barnið farið að spyrja spurninga (með hjómfalli eða orðum)? (Dæmi: Hvað þetta íka er? Mamma kom?)
 3. Notar barnið yrðingar með nei eða ekki? (Dæmi: Ekki fara ú. Mú ekki taka bílinn.)

- Aldur 3 – 4 ár**
1. Getur barnið myndað allt að fjögurra orða setningu með rétri orðaröð? (Dæmi: í, á, undir, fyrir aftan, upp.)
 2. Notar barnið forsetningar í setningum? (Dæmi: Hvar, hver, hvað.)
 3. Er barnið farið að tengja saman setningar með og/ en? (Dæmi: Ég hata bíta kubbana en þú rusla.)

- Aldur 4 – 5 ár**
1. Er barnið farið að nota hvernig og af hverju/vers vegna spurningar?
 2. Getur barnið myndað setningar um það sem hefur gerst eða getur gerst?
 3. Notar barnið af því að setningar?

Skilgreiningar í málörvun

Ásthildur Bj. Snorradóttir og Bjarney Sigurðardóttir, 2018

TÖLUM SAMAN

Málörvunarkerfi fyrir börn með málproskafrávik og tvítýngd börn

Hlustun
Heyrnærn
úrvinnsla

Orðaforði
Einfaldur
Flókinn

Málfræði

Setningar

Frásagnir

Boðskipti

Hljóðkerfi

Talfæri

Skráning

Formáli

Leikskólinn Bjarkalundur

Flokkun

● Orðaforði

● Málfræði

● Málskilningur

● Hljóðkerfi

● Málnotkun

● Félagssfærni/tilfinningar

● Setningar

● Hreyfing/skynjun

● Framburður

● Stærðfræði

Ýmsir orðflokkar – vinna í daglegum aðstæðum

Nafnorð – sagnorð – lýsingarorð – fomöfn - smáorð

Ná athygli, skapa þörf fyrir boðskipti, herma eftir hljóðum, talfæri, atferlismótun. TEEACH, Tákn með tali

Hlustun

Sameina athygli

Gera til skiptis

Úthald/einbeiting

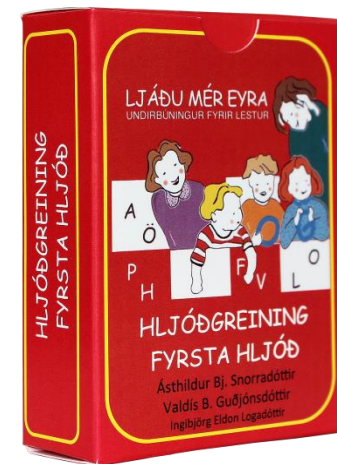
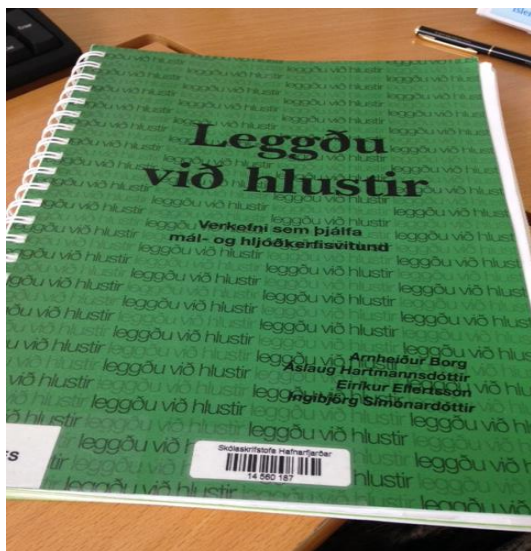
Umbun

Leikur

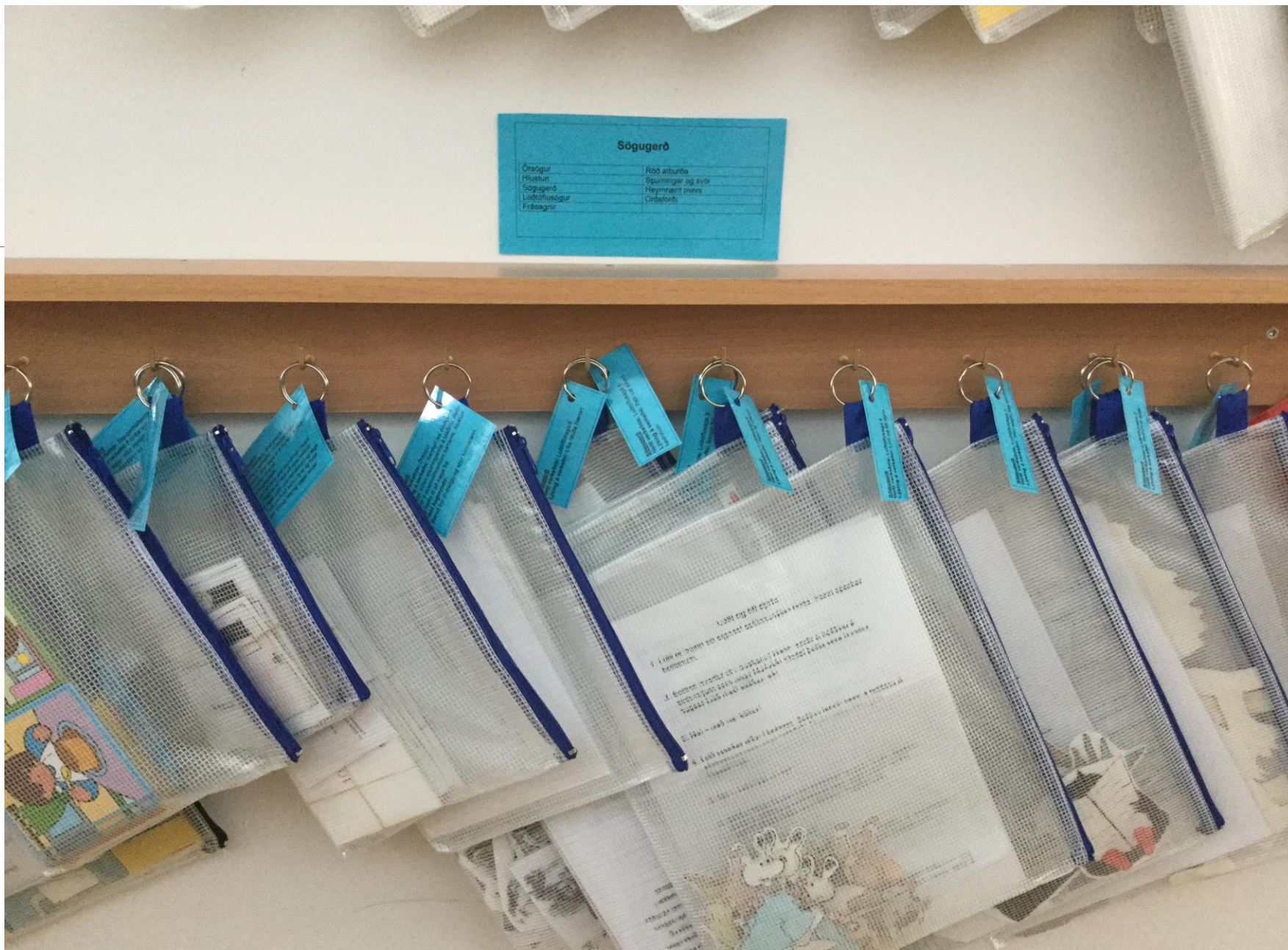
„Executive function“

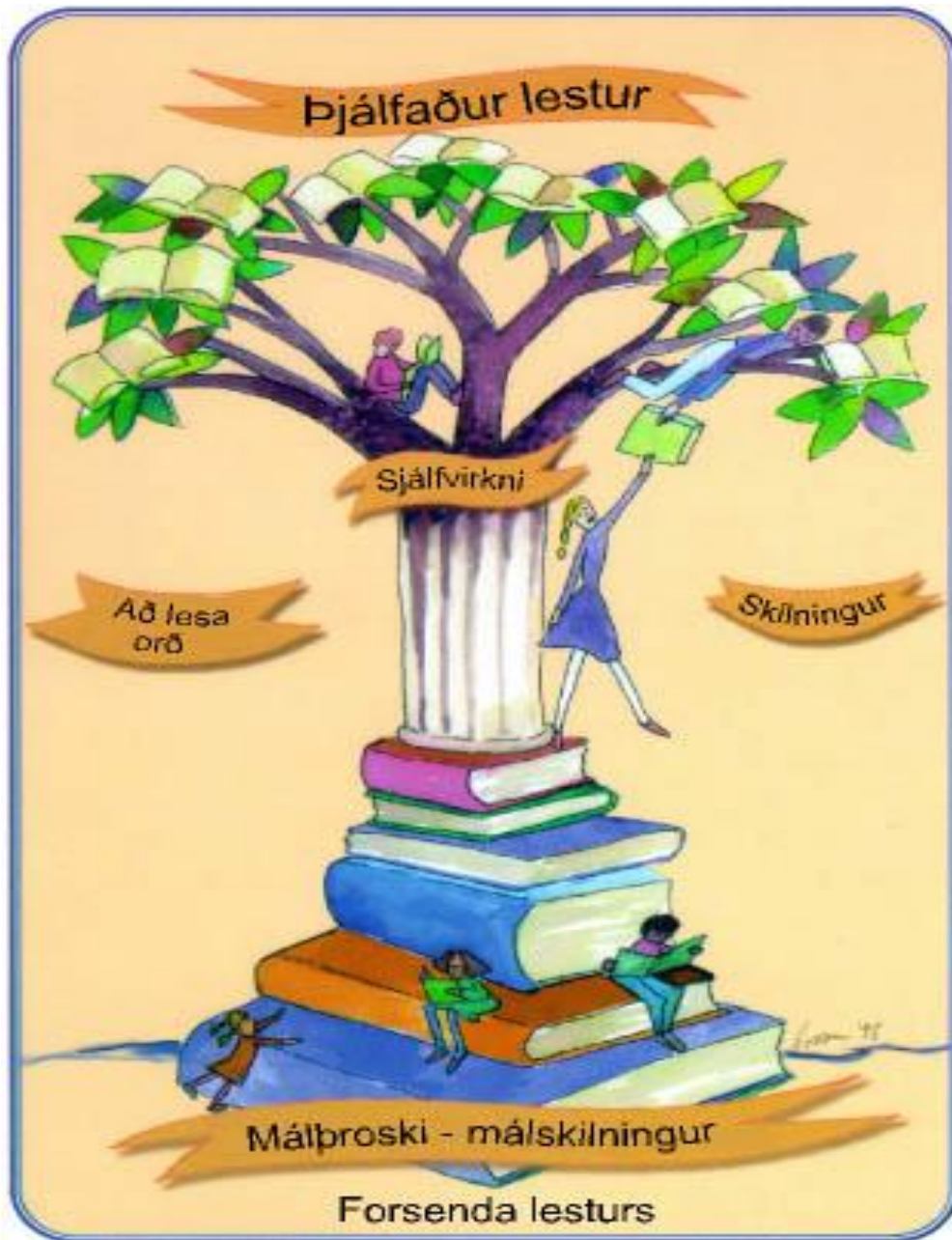

Aðferðir – smáforrit – spil – bækur

Þættir sem einkenna góða lesara:

1. Góð hljóðavitund,
góð næmi fyrir tengslum stafs
og hljóðs. Eiga auðvelt með að
lesa orð (umskrá).
2. Góður málskilningur,
góð þekking á málinu - góður
orðskilningur
3. Góð lesfimi /sjálfvirkni.
Ná að lesa hratt og sjálfvirkt, og
geta beint allri athygli að efni
textans

(Steinunn Torfadóttir, 2009)

Árangur

Kennarar bera **umhyggju** fyrir nemendum sínum og hlusta á foreldra

Virkir foreldrar **Valdefling leikskólans**

Snemmtæk íhlutun skilgreind út frá eðli vandans. Bíða og sjá til úrelt

Íhlutun í kjölfar greininga – mat á árangri –sérkennsla

Flokkun á málörvunarefni – undirbúningur undir lestur

Þverfagleg nálgun

Gera sér grein fyrir eðli frávíka – fækkun greininga

Láta sig málið varða – skráning og mat á árangri

Hafa trú á því að allir geti lært – lærdómssamfélagið

Gagnreyndar aðferðir – reynsla/þekking

Siðferði er kærleikur (Björn Teitsson)

Vinna út frá heildstæðri skólastefnu – skýrir verkferlar

Smitandi áhugi á efninu, einstaklingnum og hópnum – Handbók leikskólans

Snemmtæk íhlutun í málörvunleikskólalabarna Undirbúningur fyrir lestur

Hjálplegir hlekkir – netföng

www.vimeo.com/alfaberg/malorvun0-3

www.vimeo.com/alfaberg/malorvun3-6

www.barnabol.hjalli.is/

www.lesvefurinn.hi.is/

www.malorvun.wordpress.com

www.mms.is

<http://www.heidarsel.is/>

<http://www.leikskolinngardasel.is/>

<http://nordurberg.leikskolinn.is/Skolastarfid/Handbok>

hildu@simnet.is

asthildurs@hafnarfjordur.is